

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

A cigányok megtelepitéséről.

Közli H. A.

I.

A cigányok letelepitésének az utolsó két században nálunk is annyiszor hangoztatott ügye közelebről újból napirendre kerül. A kormánynak erre irányuló előmunkálataihoz tartozik a f. évi január hó végén országosan megejtett általános cigány-összeírás is.

A hazai cigányok ügye több tekintetben fontos és elintézésre sűrű. De az elintézéshez nem elég az általános politikai elmélet, demographiai elvek, bürokratikus bölcsesség alkotta törvények és rendeletek, közigazgatási végrehajtás. Ha e felette nehéz problema megoldásában csak némi sikert is el akarnak érni, szükséges egyrészt a dolog historicumának, az eddigi kísérleteknek legalaposabb ismerete, másrészt pedig közreműködése olyanoknak, kik a cigány néplelket és népéletet behatóan és tapasztalásból ismerik, nevezetesen a cigányok tanulmányozásával szakszerűen foglalkozó népvizsgálóknak. Mert ha általán érvényes az az elv, hogy a törvényeket nem csinálni kell, hanem megtalálni a nép lelkében, akkor ez mindenekelőtt a cigányokra nézve áll, a kiket természetökkel merőben ellenkező rendszabályokkal ki lehet talán irtani, de nem lehet szabályozni.

A cigányoknak mint primitív kulturájú népelemnek mindennemű ügyei egyenesen néprajzi érdekűek. Kiválóan ethnikus fontosságuk azonban azok a momentumok, melyek a letelepitésre, tehát ez annyira praegnans életmódu faj összes életviszonyainak megváltoztatására vonatkoznak.

E kettős szempontból helyén valónak látom azt, hogy az „Ethnographia“ is foglalkozzék ez ügygyel, közölje a legfontosabb kiadatlan okiratokat s a cigány telepítéshez néprajzi tekintetből hozzászóló fejtegetéseket.

*

Az 1841/3-dik Országgyűlésen hozatott egyetlen Törvény Cikk által kinevezett közigazgatási Bizottmánynak a Cigányok megtelepitése felől készített munkálata.

Az ezen czimmal (egyéb jelzés nélkül) az országos levéltárban levő, az erdélyi cigányokra vonatkozó elaboratum a legérdekesebb, legtanulságosabb e tárgyú munkálatok közé tartozik.

A rendszeres bizottság (systematica deputatio) ügye az erdélyi országgyűlésen többször tárgyalatott; éles kifakadások történtek az illető kir. leiratok s a kormány ellen. (L. az 1841/3. országgy. jegyzőkönyvet, 74—90, 440, 475 lap.) Végre az 1843. január 28-iki ülésen felolvastatott a király által aláírt törvényczikk, az egyetlen, melyet az országgyűlés alkotott (l. az 1841/3. országgyűlés irományai, 123. sz.). Azonban az országgyűlés már 1842. január 22-én megválasztotta a rendszeres bizottság tagjait. Öt osztályának elseje, a közigazgatást (publico-politicum) elrendelő bizottság tagjai lettek: gr. Mikó Imre, ifj. gr. Bethlen Pál, Balla Mihály, br. Kemény Domokos, gr. Thoroczkay Miklós, gr. Bély Ferencz, Horvát János (követ), Ugron István, Szabó József (követ), Szombatfalvy József, Schreiber Simon, Regius János, Demeter József, Csorba György.

E bizottság munkálatait itt egész terjedelmében közöljük:

A Czigányok' megtelepítése.

Az Erdélyi Czigányoknak állása, 's azon viszony mellyel az álladalom különböző alkoto részeivel egybenvannak köttetve, igen különböző és szétágzó. —

Vannak Czigányok, kik mint mesteremberek résszerént falukon résszerént városokon lakva rendes életmodot folytatnak. —

Vannak Czigányok habár kevés számmal, kik mint földmivesek a más nemzetü Jobbágyok sorában Urbéres telken laknak, és rendes földmivelést gyakorolnak. —

Léteznek köztök számos egyének, kik habár állandó lakással nem birnak, de mint Conventionatus cselédek határozott életmodot gyakorolnak. —

Léteznek ugynevezett aranyász Czigányok, kik a kincstárnak oltalma és pártfogása alatt a' folyók partjain aranyat mosnak, melynek egy részit Taxa megváltás fejében, más részit határozott áron kötelesek a kincstárnak beadni. —

Léteznek Taxát fizető Fiscális Czigányok. —

Léteznek ideiglenesen megtelepedett Czigányok, kik sem Urbéres telket, sem más természetü földet nem birnak, hanem

Birtokosok által épített kunyhokban lakva illető Földes uraikat szabálytalanul szolgálják és töllök éltök fenntartására több kevesebb javadalmakat kapnak.

Léteznek, kik néhány silány napszámokkal vagy csekély taxával valamely Földes urnak oltalmát megvéve lakukat szüntelen változtatják. —

Az évnek három szorgosabb szakaiban sánczásás s földház építés, aratás, 's más hasonló munkák által igyekeznek éltöket fenntartani, 's télire az erdösebb helyekre vonulva silány ujjabb Taxa mellett még silányabb kunyhokban telelnek ki, melyeket csak néhány hónapokra állítanak össze. — Tavasz nyiltával rög-tönzött kunyhójukat elhagyva söt gyakran fel is égetve vándor éltöket újra kezdik. —

Léteznek ugynevezett sátoros Czigányok, kik a földműveléstől s általában a munkától iszonyodva nem csak vándor, hanem örökös kóbor éltet folytatnak, kik rosta készitással, üstfoldozással, s más hasonló mesterségekkel néha foglalkoznak ugyan, de nem annyira kenyérszerzés végett, mint többnyire csak ürügyül, mely alatt nyomorult éltöket jövendőmondások, hamis huszasok készítése s más hasonló nemü csalások által szokták fenntartani.

A fellyebbiekből kitetszik, miszerént az Erdélyi Czigányokat a Föld több lakosaitól nemzetileg megkülömböztetni nem szükség, de söt a legnagyobb igazságtalanság lenne, mivel léteznek köztök igen sok rendes életmódot folytatók, kikre nézve semmi ok sincs megkülömböztetett Törvényeket hozni, söt rendszeres albizottmányunk véleménye szerént nem felesleges Törvény által kimondani, miszerént az állandólag megtelepedett és rendes életmódot folytató Czigányok a többi Földnépével minden megkülömböztetés nélkül ugyanazon helyzetben és viszonyban állanak. De ellenben mulhatlan szükséges, hogy közüllök a kóborlók, kik vándor éltüktől önkéntesen megválni nem képesek, kik a munkától és rendes életmódtól a nyomornál és inségnél inkább irtozva jobb szivvel küszködnek a büntetéstől folytonos rebegés közt az életnek mindennapi szükségeivel, mintsem nyomorult de tunya és korlátlan éltük-ről lemondjanak; megtelepíttessenek. Ezt kívánja a jó rend; mert mig egy dologtalan, kóbor nép mint a csalásnak, tunyaságnak, rondaságnak képviselői, szabadon járja össze hazánkat, addig a közigazgatást rendbehozni lehetetlen. Ezt kívánja az emberiség; mert bár milly alatt is állyon Erdélyben a Föld népének mivelt-

sége, kétséget nem szenved miszerént a Sátoros Czigányok a vas-tag miveletlenségnek és erkölcstelenségnek még süjjetebb fokán állanak, elannyira hogy ezeknek a socialis élet legelső szükségéiről is alig van némi fogalmuk, míg a többi Földnépének erkölcsét falusi oskolák helyett legalább vallásos szertartások gyakorlása és a házas életnek viszonyai némileg szeliditik, azalatt a Sátoros Czigányoknak nagyobb része egyik valláshoz sem tartja magát, és vallásos szertartások nélkül kezdik, folytatják és végzik be éltöket. Ezt kívánja az Országnak anyagi érdeke is, mivel a Sátoros Czigányok a helyett, hogy nem eléggé népes honunkat munkás kezekkel gazdagitnák, sem adót nem fizetnek, sem utak készítésében s más közmunkatételekben részt nem vesznek, egyedül a katonáskodás terhéje az, mellytől őket a nyomornak immunitása sem képes felszabadítani.

Ily fontos és sujjos okok szollanak a kobar Czigányok megtelepítése mellett. Átlátták ezt mind a Kormány, mind az Országnak Rendei, és valamint Dicső emlékű Mária Theresiától kezdve a leg közelebbi időkig politicali úton e tárgyban jelesen Boldog emlékű II-dik Josef alatt számtalan rendeletek tétettek úgy *Törvényhozás* utján is Eleink vele foglalkoztak; de mindezen lépéseknek eddigelé kevés sikere lett.

A Czigányok ügyében politicali úton tett rendeletek.

Még Mária Theresia a Czigányokat régi nevezetüktől mellyel közönségesen megvető és lealacsonyító eszmék s gondolatok valának s vagynak egybekötvetve, megkivánván szabadítani rendelt tett afelöll, hogy ezután *Ujj parasztoknak* (Neo Rustici) neveztesse nek. És ezen Kegyelmes Rendelet melly a Czigányokat ez ujj nevezet által a parasztok osztályzatába kivánta felemelni, eléggé mutatja, milly határtalan megvetésben és elalyasodásban valának a Czigányok elsüjvedve.

1781-ben meghatározatott, hogy a Czigányok általánosan összeirattassanak, és ez ugyan azon évben mennyiben a körülmények engedték meg is tétetett, mikor is találtattak:

- a) Aranyosó Czigánycsaládok: 1291. —
- b) Taxát fizető Fiscalis Czigánycsaládok, melyek 26 vajdaságokra valának felosztva: 1239. —
- c) Falú közönségekhez vagy Földes urakhoz tartozó Czigánycsaládok: 12686, mellyek közül megtelepedettek találtattak: 8598 és kobarlóknak: 4088 Családok.

De hogy ezen összeírás igen hiános volt, megtetszik azon számtalan rendeletekből, melyek a Czigányoknak újabb meg újabb összeírását tárgyazzák, míg végre a Kir. Fő Igazgató-Tanács azon nyíltan kifejezett meggyőződésre jutott, miszerént míg a czigányok általában meg nem telepítettnek, addig biztos összeírást véghezvinni lehetetlen (Fő Kormány Széki felterjesztés 1805-beli 2501. Szám alatti).

Ez idő óta a Czigányok megtelepítése ügyében számtalan Rendeletet hozattak a nélkül mindazonáltal, hogy ezek a megtelepítésnek bizonyos módját, bizonyos rendszeres és kimerítő uton végezték volna el. Ezen Rendeletnek igen különböző irányuak és szelleműek. Léteznek köztük olyak, mellyeket az akkori körülményekhez képest méltán czélarányosoknak lehet nevezni. Ellenben a többiek résszerént tellyesíthetlenné valának, résszerént az ügyet inkább akadályozták, mint előmozdították, sőt léteznek köztük olyak is, mellyek a nyomorba süjvedt Czigányokat minden süker s haszon nélkül még inkább lealacsonyítják. Végre mindkét osztályu Rendeletnek közt több oly pontok fordulnak elő, mellyek a Czigányoknak elaljasodott állapotát tanusítják.

Az első osztályba tétethetnek a következő Rendeletnek:

a) Valamint az aranyász, ugy a taksát fizető Fiskalis és Falu közönséghez vagy Földes urhoz tartozó Czigányok szerezzenek magoknak állandó lakhelyet.

b) Állandó lakhelyükből csak a Falusi Elöljárók hirével és utilevél mellett távozhatnak el, mellyet az uton előmutatni mindenütt kötelesek leendének.

c) A megtelepedett aranyász Czigányokat a közlegelőknék és bé nem tiltott erdőknek mérsékelt használatában a Falu közönségek és Földesurak részeltessék és lakuk felépítésében segítsék őket elő.

d) A Czigányok járjanak Templomba, adják magokat bármellyik bévett vallás Elöljáróinak Igazgatása alá, hogy így a vallásos érzés bennök kimiveltethessék.

e) Azon aranyász Czigány, ki valamelly Birtokostól vagy Faluközönségtől Földmivelés alatti külső földeket nyerne, Inquilinusnak tekintendő.

f) Azon szokás, miszerént a megtelepedett Czigányok a Bakóknak bizonyos taksát fizettek, eltöröltetik.

g) Azon taksát fizető Fiscális Czigányok, kiket a Kincstári

Tanács Soo bányák mellé s más Fiscális helyekre számosságuk miatt mind meg nem telepíthet, ha magoknak állandó lakhelyet tudnak szerezni szabadittassanak fel 15 frt fizetés mellett.

h) A megtelepedett Czigányok három évekig adómentesek legyenek és a Földesúri szolgálatban is kíméltessenek.

i) A mennyiben lehet kieszközlendő, hogy a Földes Urak a megtelepedett Czigányoknak művelésre alkalmas Földeket adjanak.

A második osztályba megemlítendőek a következő rendeletek:

a) A Czigányok lakásukat nemi megkülönböztetés szerint osszák fel (in suis habitaculis Sexus diversitate observata separationem instituant, ut gravissima mala dehinc anteverti possint.).

b) Saját nyelvökön ne beszéljenek.

c) Köppenyeget, mely alatt a lopott portékát könnyen elrejtethnék ne viseljenek.

d) Lóvat kivéve az Aranyászokat ne tartsanak.

e) Vásárok alkalmával magokat a cserélgetésektől tartoztasák el.

f) A Falu Elöljárói ne engedjék, hogy a Czigányok henyéljenek, hanem szorítsák arra, hogy mikor egyéb dolgok nincs, dolgozzanak másoknak pénzért.

g) A mely Czigányok a földművelést túnyán folytatják testi büntetéssel fenyittessenek.

h) Dögöt ne egyenek.

i) Kemény büntetés terhe alatt a Czigánynők és gyermekek ne kolduljanak.

k) Gyermekeiket köntös nélkül ne tartsák.

l) A hangászás és kézi mesterségek folytatása a Czigányoknak csak akkor engedtessek meg, mikor az idő mezei munkák folytatására nem alkalmas.

(Lásd minden felyebbiekre nézve 1794-beli Közigazgatási Bizotmány *De domiciliatione et regulatione Zingarorum* című munkálatának első Részt.)

Midőn a Kormány látná, hogy ezen különböző irányú és szellemű Rendeleteket süker egyaránt nem követte, szükségesnek vélte 1796-ban az egyes Törvényhatóságokat aziránti véleményöknek beküldésére felszöllitadni, miként lehetne kieszközölni, hogy a Czigányok állandólag megtelepíttethessenek. Miután a Törvényhatóságok illető nyilatkozataikat nagyobbára felküldötték, a Kir. Fő Igazgató Tanács 1805-ben 2501. szám alatt egy terjedelmes

munkát terjesztett a Felség eleibe, melyben a Czigányok megtelepitésére nézve igen szigoru rendszabályokat ajánl, meghatározván többek közt:

a) Hogy azok, kik bizonyos határidő alatt meg nem telepednek rabságra vettessenek. (hoc quoque termino evoluta illico intercipientur et ad Arcem Szamosujvar deducentur, quae infligenda eisdem poena toties semper repetenda foret, donec tandem stabilia Domicilia figere necessitentur.)

b) A Szülék gyermekeik közül csak annyit tarthassanak meg, a hányra szükségük van és a hányat táplálhatnak, a többi Czigány gyermekek adassanak át Földes uraiknak vagy adassanak mesterségre. (Singulis Patribus familias Zingaris tot solum proles apud se reservare admittatur, quot eisdem pro auxilio necessarii esse comperiuntur, et quot ipsimet alere poterint, reliqui autem Filii et Filiae aut a Dominis suis terrestribus ad servitia erga praestandam ipsis mercedem assumi et applicari poterunt, vel vero si Domini ipsorum terrestres servitia ipsis erga mercedem dare nollent, aut non possent, apud alios quoslibet privatos servitia suscipere aut officia et artes addiscere cogantur.)

c) Az úgy nevezett Egyiptomi (Lepedős) Czigányok, kik a megtelepitésre semmi tekintetben nem alkalmasak, e Hazában meg ne szenvedtessenek, hanem rögtön elfogattatván oda a honnan jöttek vagy a Szomszédos Moldva és Oláhországokba kísértessenek vissza.

Ellenben ezen Fő Kormányzéki munkálatban igen helyes és czélarányos határozatok is tétettek. Így a többek között azon meggyöződésből indulva ki, miszerént a Czigányok megtelepitésére nézve a legüdvösebb rendszabályok sem vezethetnek célra, ha az illető Elöljárók és Tisztviselők azokat pontosan meg nem tartják és tartatják, azon javaslatot teszi, hogy mindazon Tisztek, kik ebbéli kötelességöknek eleget nem tesznek, hivatásuktól ideiglen vagy terhelő Körülmények között örökre is elmozdittatassanak.

Ugyan ezen felterjesztésében nyíltan kijelenti, hogy a Czigányok megtelepitésének ügye a Törvényhozó hatalom Köréhez tartozik, és a felajánlott pontokat csakis addig ohajtaná életbe léptetni, míg az Ország Rendei Ö Felségének kegyes megegyezése mellett ez ügyet törvények által elintézendik (quamvis decisio huius questionis et sanctio legum circa statum Zingarorum qualiterque

figenda illorum domiciliatione — — — ad objecta potestatis legis-
 tivae — — — pertineat — — — et decisio praeattactae ques-
 tionis Deputationi Regnicolari in politicis ordinatae proposita, ab
 illa projectum de Domiciliatione Zingarorum jam efformatum — — —
 habeatur; — — — e re fore esse censeret ipsum hocce Gubern-
 nium ut interea quoque donec SS. et OO. accedente etiam Majes-
 tatis Nostrae Sacratissimae confirmatione, intentu huius objecti
 salutare et stabiles leges condere valerent, ad malum hoc radi-
 citus evellendum et obtinendam stabilem Zingarorum domicilia-
 tionem quidpiam certius ordinetur) (az illető felterjesztés a Fő Kor-
 mány Széki Levéltárban látható.)

Ezen felterjesztésre egy 1810-ben 1972. Udvari szám alatt
 költ legfelsőbb Rendelet a tisztelt Fő Igazgató Tanácsnak köte-
 lességévé teszi, hogy az aranyász és Taksát fizető Fiscális Cziga-
 nyokra nézve tegye magát a Kincstári Tanáccsal értekeződé-
 sben. Egyébaránt a felterjesztett munkálatot némi módosítás mellet
 helyben hagyja megjegyezve többek közt, hogy a kóbor Cziga-
 nyokat a Szamosujvári Fogházba küldeni nem lehet, mint a hól
 csak a maga rendén megítéltek tartatnak, hanem azon Czigányok
 kik magokat a megtelepedés állól kivonják, katonáknak adandók,
 s azok kik közüllek erre alkalmasak nem lennének, közmúnka-
 tételre alkalmazandók, kötelesek lévén az illető Törvényhatóságok
 gyermekeiket ez alatt táplálni, (ut quoad eorum proles ex publico
 per Jurisdictiones provideatur) (ezen legfelsőbb rendelet a Fő
 Kormány Széki Levéltárban látható 1810-beli 8878. Fő Kormány
 Széki szám alatt.)

Ezen Rendelet következésében a Fő Igazgató Tanács, ugyan-
 azon évben a Kincstári Igazgató Tanácsot fel is szóllította, de
 feleletet nem nyert (1810/1-beli Országgyűlési T. K. 93, 94, 487,
 694, lapok. Az említett felszollítás látható a Fő Igazgató Tanács
 Levéltárában az 1810-beli 8878. szám alatt) s a Czigányok állapotá-
 nak politicalai úton való rendbeszedése mind e mái napig elmaradt.

A Czigányok ügyében Törvényhózás útján tett lépések.

Az 1791-beli 64-dik törvény Czikk által kinevezett közigaz-
 gatói Bizotmány 1794-ben többek közt e tárgyat is vizsgálat alá
 véve nézetét *Opinio de Domiciliatione et regulatione Zingarorum* mun-
 kálatában kifejtette, melly kinyomtatván köztudatra jutott.*

* E munkálatot H. A. közli az „Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn“
 1893. évi 1—8. füzeteiben.

Ezen munkálat az 1810/11-beli Országgyűlésen felvételre és vélemény adás végett Báró Bánffy Pálnak kiadatott, ki illető előterjesztését még azon Országgyűlés folyama alatt beadta. (1810/11 T. K. 694—698.) melynek következtében hozatott az 1810/11-beli 40-dik Törv. Cikk. Ezen törvényjavaslatban említés tételik az e tárgyban költ és tellyesedésbe veendő normális rendelettről (ad praescriptas sub his Comitibus hac in re salutare normales regulas per Regium Gubernium in effectum deducendas) s hogy ezen normális rendelkezések alatt a Fő Igazgató Tanács 1805-ben 2501. szám alatt felküldött munkálat értetik kitettzik B. Bánffy Pálnak fellyebb említett előterjesztéséből (1810/11. T. K. 694—698 és 941—943).

Ezen 40-dik Törvényjavaslat a többiekkel együtt megerősítés végett felküldetett, megemlítve egyszersmind az illető felterjesztésben a megtelepítésnek azon akadályát is, miszerént léteznek sok kóbor Czigányok, kik hól Erdélyben, hól a Testvér magyar hónapban tartozkodnak s meg kérve a Rendeik Ő Felségét, hogy kegyeskednék Magyar honban oly rendelést tételni, miszerént az Utilevél nélkül kóborló Czigányok ne szenvedtessenek meg, hanem kisértessenek vissza oda a honnan kiszármoztak (1810/11-beli T. K. 892. l.) De a felküldött Törvényjavaslatra az Orzágnak Rendei 1837-ben a következő véletlen és sajnos választ kapták: *quum objectum Domiciliationis Zingarorum immediate ad Spheram executivae potestatis pertineat proposito eatenus articulo. — — — confirmari nequeunte via Dicasteriali necessaria disponemus, ut oberrantes Zingari mediis efficacibus fixis Sedibus affigantur* (1837/8 Törvény Könyv 69-dik lap.)

A fellyebbiekből kitettzik, hogy a Czigányok ügyének elrendezése jóllehet annak szükséges voltát mind a Kormány mind a Rendeik elősmerték és kimondták, eddigelé sem politikai, sem Törvényhozási úton létre nem jöhetett. Ezen anomaliának egyik általános oka a szemközt álló magány érdekeknek titkos erejében rejlik, melyet Erdélyben eddigelé nem csak rendeletek, de sőt Országos Törvények is alig képesek legyőzni. Ugyan is hábár a kóbor Czigányoknak rendetlen élet módja a közrend fenntartását és Közigazgatás folytatását több tekintetekben akadályozza, mind a mellett nem csak a Birtokosok, de sőt még a Tisztviselők közül is sokan léteztek, és léteznek kik e rendetlenséget saját közvetlen hasznukra igen jól fel tudják használni — léteztek közüllök minden időben, kik néhány silány napszámokért vagy taksafizetésért a

kobor Czigányokat oltalmuk alá vették, bizonyítja ezt a Fő Ispányi, Fő Biroi, Vice Ispányi Czigányok nevezete, mely mái napig is ösmeretes. Továbbá az anomáliának másik általános oka az aranyász és Taksát fizető Fiscalis Czigányoknak még hatalmasabb pártfogás alatti állása, mely hogy milly sok rendetlenségekre nyújtott okot, s mennyire adott alkalmat arra, hogy a többi Czigányok is magokat a megtelepedés alóll kivonják, az az említett *opinio de Zingarorum Domiciliatione* című munkálatból valamint az 1810/11-beli Országgyűlés Jegyző Könyvének 94-dik lapjából kitettzik.

Hogy az említett általános okok mellett a Czigányok ügyét politicalai úton még kevésbé lehet elrendelni igen természetes, s habár a tett Rendeleték a legczélszerűbbek is lettek volna, azok eredményre nem vezethetnének, mert a fellyebb említett magány érdekeket csak hatalmas fellépés és kemény büntetések által vala lehetséges legyőzni, illy büntető Törvények kiszabására pedig főleg midőn nemes Birtokosok és Tisztviselők fékezéséről van szó, nálunk a Végrehajtó hatalom felhatalmazva nincs valamint alkotmányos országban felhatalmazva általában nem is lehet.

Egyedüli út tehát, melyen a Czigányok megtelepítését kieszközölni lehet, nem más, mint a Törvényhozásnak útja. Annál fájdalmasabb tehát hogy a Rendek a fellyebb említett legfelsőbb határozat által az egyedüli úttól elzárattak. Azonban valamint egyfelől a Czigányok megtelepítésének ügyében a megkivántató rendszabályokat és szükséges büntetéseket kirekesztőleg a törvényhozó Testület hozhatja létre, ugy másfelől ezen Törvényeknek tellyesedésbe vétele a Végrehajtó hatalom cselekvendőségei közé tartozik, s lehet reményleni, hogy a Kormány is csak ily értelemben sorolya a Czigányok megtelepítésének ügyét a Végrehajtó hatalom körébe.

A fellyebbiek előbocsáttása után rendszeres albizotmányunk illető javaslatát a következőkben bátorodik megtenni:

1-ször) Fejeztessék ki Törvény által, miszerént az állandólag megtelepedett és rendes élet modot folytató Czigányok a többi Földnépével minden megkülömböztetés nélkül ugyan azon helyzetben és viszonyban állanak, — ellenben a Czigányokra nézve határozottassék meg.

2-szor) hogy az illető Törvény Czikk köz hurrétéletétől számítva egy év alatt kötelesek vagy megtelepedni, vagy Erdélyből végképpen kiköltözni.

3-szor) A Kobor Czigányok ezen Törvény Czikk közhírrététele után a közigazgatásnak hírével és felügyelete alatt Erdélyből a szomszéd idegen Tartományokba akadálytalanul kiköltözhetnek.

4-szer) E törvény kihirdetése napjától kezdve Sátoros és Lapedös Czigányok sem a szomszéd idegen Tartományokból, sem a Testvér Magyarhónból Erdélybe semmi szin és ürtügy alatt többé tellyességgel bénebocsáttassanak, egyszersmind kéressék meg Ő Felseége kegyeskednék Magyar hónra nézve őlly Rendeléseket tételni, miszerént valamint Erdélyben a Sátoros Czigányok a Magyar hónba leendő kiutazás végett úti levelet nem nyerendének, ugy viszont Magyar hónban is az Erdélybe szándékozo kobor Czigányoknak úti levél ne adassék.

5-ör) Az első évnek eltelése után azon Sátoros Czigányok kik magoknak állandó lakhelyet még nem szerevve Sátrak alatt tanyáznak, az illető Elöljárók által elfogatván kísértessenek a közigazgatás által kijelelt helyekre, honnan a végre hajtó hatalom rendelkezése szerént vagy rögtön kikisértetnek a szomszéd idegen Tartományokba, vagy illő tartás és fizetés mellett közmunkák tételére használtatnak mind addig mig alkalmuk lesz megtelepedni vagy az Országból kiköltözni.

6-szor) A Sátoros Czigányok megtelepedésöktől számítva három évek lefolylyta alatt minden adófizetéstől mentesek, a mint ez egy 1783-ban költ legfelsőbb Rendeletben, valamint az említett 40-dik Törvényjavaslat 8-dik pontjában meg is állitatott.

7-szer) A Végrehajtó hatalom az illető Elöljárók által ügyeltesen fel arra, hogy valamint a megtelepedett, ugy a megtelepítendő Czigányok házassági egybenköttetésben éljenek, gyermekeiket kereszteltessék meg, s általában azon Vallásnak melyhez tartoznak szertartásait hün kövessék.

8-szor) A melly Földes Úr vagy Közönség az első év bételese után a kobor Czigányoknak elfogatását és illő helyre való kísértetését nyiltan vagy kéz alatt akadályozná, mind annyiszor mennyiszor 24 pengő forinttal büntetessék, söt ha e büntetés felvételésének kirendelése után az ily kobor Czigányokat meg nem szünné pártfogása alatt tartani, és azokat Tiszti felszolitás után sem bocsátaná el, mind addig mig őket magánál tartaná, kötelezessék a 24 pengő forint büntetést naponként lefizetni.

9-szer) Ha az első év bételése után a Czigányok koborlását

valamely Tisztviselő venné oltalma alá, és az ily kóbor Czigányoknak elfogatását nyíltan vagy kéz alatt akadályozná, mind annyiszor mennyiszor 200 pengő forintal büntetessék, sőt terhelő körülmények közt e mellett köz kereset alá vettetvén hivatalától is elmozdittassék.

10-szer) Ha az első év bététele után az illető helységek Birái a határon tanyászó Sátoros Czigányokat el nem fogatják vagy elfogatván Tiszti kézbe nem adják, körülmények szerint kemény büntetés alá, sőt terhelő esetekben Fogságra is tétessenek.

11-szer) A mely Tisztviselő Falusbirák vagy mások által értesítette, a Sátoros Czigányok elfogattatását az első év bététele után elhanyagolná, mind annyiszor mennyiszor 24 pp. frtal büntetessék.

12-szer) A fellyebb elősorolt pénzbeli büntetések azon leg-
rövidebb módon felveendőök, mellyen a Constitutionalis büntetések vétetnek fel.

13-szor) Minden fellyebbi rendelkezések a Földes Uri oltalom alatt lévő, az Aranyász és a Taksát fizető Fiscalis Czigányokra egyaránt illenek. E mellett a Közigazgatás figyelmét fordítsa arra, miszerént az Aranyász Czigányok ha elkerülhetlen lenne Arany-
mosás végett egy határról más határra utazniok, mindég utilevelet tartsanak magoknál s azt az illető Elöljáróknak kötelesek legyenek mindenütt bémutatni és velek aláíratni. A mely Aranyász Czigányok pedig Útilevél nélkül járnának utaznának ugy tekintes-
senek mint kóbor Czigányok, és mint ilyenek az 5-dik pont értelmében kísértessenek a kijelelt helyekre.

14-szer) Hogy pedig az ideiglenesen megállandosított Czigányok ujra kóborlásra magokat ne adhassák e tekintetben Rendszeres albizotmányunk szükségesnek véli elhatároztatni, miszerént azon sem kézmivességet nem folytató, sem Urbéres Telken nem lako Családos Czigányok, kik kunyhokban lakva Földes Urat szolgálnak, lakhelyeket a szerént mint az Urbéri Bizotmány már elhatározta akadálytalanul változtathassák ugyan. de csak a Közigazgatásnak hírével, és nem elébb, mint miután az illető Tisztviselők előtt bém bizonyították hogy állandó lakhelyre költöznek át, magában értetik azonban hogy a Felügyelet nem a Földes Urakat hanem kirekesztőleg a Közigazgatást illeti, minélfogva egy Földes Urnak sem lesz hatalmában ily ürügy alatt Czigányainak elköltözését maga részéről akadályozni.

Törvényjavaslatok a Czigányok megtelepítése ügyében.

Ő Felsége kegyes helybenhagyásának hozzájárultával a' kobar Czigányoknak megtelepítésére nézve ezen törvény czikkek erejénél fogva következő rendeletek tétetnek.

1-ső Törvényjavaslat.

Az állandólag megtelepedett és rendes élet modot folytató Czigányok a' többi föld népével minden megkülömböztetés nélkül ugyan azon helyzetben és viszonyban állanak.

2-ik Törvényjavaslat.

1. §. Ezen törvény Czikk közhirrétételétől számítva egy év alatt kötelesek minden Sátoros Czigányok vagy megtelepedni vagy Erdélyből végképpen kiköltözni.

Es így a fent elsorolt pontok csekély módosulással mint a Törvényjavaslat §-ai szerepelnek olyképen, hogy 2. §-képen a 3. pont áll s így tovább; a 13. pont magában foglalja a 12. és 13. §-t, míg a 14. pont a 14. §-nak felel meg. Az iratot Demeter József előadó irta alá.

Az ezen munkálatot magában foglaló ivrétű füzetben találtam még az alábbi kivonatot, melyet rokon tárgyánál fogva szintén itt közlök.

Kivonat.

Az 1844-ik év Mártius hónap 6-ik napján tartott Urbéri Bizottmány 41-ik ülése jegyzőkönyvéből. A 68-ik szám utolsó szakassza.

Ezen cziknek a cigányokról szollo pontja megvitatása alkal-mával ki tűnévén, hogy az Urbéri Bizottmány ezen Nemzetnek csupán azon egyéneiről rendelkezhetne, kik meg telepedvén földös Urat szolgálnak, és így Urbéri viszonyokban vannak; azokról ellenben, kik földös Urat nem ösmerve szabadon kobarolják özve az országot, határozni ezen Bizottmány hatáskörét felyül haladja. Szükségesnek találatott, Elnök ur Méltóságát megkérni, szóllitaná fel a Publico politicumok kidolgozására választott Bizottmányt,

hogy ezen tárgyat fontolóra vévén, az ugynevezett Sátoros czigányok lehető megtelepítésére, és vándorló életék módjának (mely sok rendetlenségekre szolgáltat alkalmat) megszüntetésére czélra vezető modokrol gondoskodnék.

Az Urbéri Bizottmány jegyzőkönyvéből Kolosvárt Mártius 10-ik napján kiadta Zeyk József tollvivő.

A gyermek a magyar néphitben.

Irta: *Wlislöckiné Dörfler Fanni.*

H. Ploss „Das Kind in Brauch und Sitte der Völker“ (Lipsee, 1884.) nagybecsű munkájában, csak néhány sorban említi fel azon magyar népszokásokat, melyek a gyermek születése, keresztelese, nevelése körül csoportosúlnak. Egyedüli kútforrása régi jó ethnographusunk *Csaplovics*. Minálunk a Magyar Néprajzi Társaság létrejöveteléig kevesen foglalkoztak a népismeret anyagának gyűjtésével; nem is csodálkozhatni, ha *Ploss* munkájában idevágó adatot keveset találunk. Ez irányban a nők tehetnek legtöbbet; ők vannak hivatva első sorban az ethnographia terén idetartozó anyag gyűjtésére. Magától érthető, hogy a nő nővel szemben „asszonyi dolgokban“ sokkal közlékenyebb, mint férfakkal szemben. A népismeret terén tehát a nőknek is van hivatásuk, mit minden mültébb fokú magyar asszony igen könnyen teljesíthet. Ha hazánk egyes vidékeiről az ide tartozó anyagot hölgyeink összegyűjtenék és az „Ethnographia“ szerkesztőinek beküldenék, az ezredéves jubiléum alkalmával a magyar nők is bizonyára oly néprajzi munkával szerepelhetnének, a mely a magyar nép és magyar nő kiváló érdemére válnék. A következőkben mindazt az anyagot közlöm, a melyet saját gyűjtésemből és eddig közölt s általam hozzáférhető adatokból összeállíthattam.

Az áldott állapotban levő asszonynak úgy kell dolgoznia a lebetegedés előtti órájáig, mint akármely más fehérnépnek. Kíméletről szó sincs. Azonban mégis vannak bizonyos munkák, melyeket nem szabad végeznie. Ezen kímélet is kevésbbé az asszonyra, mint inkább a várandó gyermekre vonatkozik. Terhes asszonynak esküt tenni, tanuskodni nem szabad, sem pedig temetésen résztvenni; mert gyermeke halva jönne a világra. Nappal az alvástól mennyire lehet tartózkodják, különben korán hal el a gyermek. Nem szabad